



Datum

1 november 2024

Kenmerk

BBPZ/MvR/RBos/24-073

Aan

Tweede Kamer der Staten-Generaal

t.a.v. de vaste Kamercommissie van KGG, cc VRO

Onderwerp

Begrotingsdebat Klimaat en Groene Groei

Geachte Kamerleden,

Op woensdag 6 november debatteert u over de begroting van het Ministerie van Klimaat en Groene Groei. Voorafgaand aan dit debat wijst Aedes u erop dat, zonder publieke interventie, de transitie naar warmtenetten niet van de grond zal komen met als gevolg dat juist huishoudens met de laagste inkomens met hoge kosten blijven zitten. Ook het probleem rondom netcongestie wordt steeds groter.

Tevens wijzen wij op de komst van ETS-2, een nieuw emissiehandelssysteem voor de gebouwde omgeving, wegvervoer en de kleine industrie. Aedes maakt zich er zorgen over dat ETS-2 ook de energierekening van huishoudens met de laagste inkomens opdrijft zonder dat zij in de gelegenheid worden gesteld om hun woning te verduurzamen of over te stappen naar een duurzame warmtebron. We roepen het kabinet dan ook op om de 2,2 tot 3,6 miljard per jaar die ETS-2 Nederland oplevert, te herinvesteren in het verduurzamen van woningen. Momenteel lijkt de overheid de inkomsten uit ETS-2 juist terug te willen laten vloeien naar de schatkist. Dit is niet in lijn met Europese wetgeving¹.

Borg de betaalbaarheid van warmtenetten

In potentie zijn warmtenetten in gebieden met gestapelde bouw voor de warmtetransitie op de lange termijn de oplossing tegen de laagste maatschappelijke kosten. In de praktijk zijn huurders nu echter duurder uit. Dit heeft een reden. Via het vastrecht voor elektriciteit betaalt iedereen mee aan het verzoeken van het elektriciteitsnet voor de all-electric oplossing, ook mensen die aangesloten zijn op een warmtenet. De kosten voor een warmtenet worden met de warmtetarieven alleen omgeslagen over de afnemers van dat warmtenet. Dit kan tot enorme tariefschommelingen leiden en de betaalbaarheid voor de huurder is niet geborgd.

Het moment om in warmtenetten te investeren is nu. Naarmate de tijd verstrijkt worden warmtenetten vaker niet haalbaar, omdat huishoudens die het kunnen betalen al kiezen voor een warmtepomp. Voor corporatiewoningen, veelal appartementen, is er vaak geen andere optie dan een warmtenet. Huishoudens met de laagste inkomens zullen gedwongen op het aardgas blijven. Door de komst van ETS-2 zullen juist die prijzen de komende jaren flink gaan stijgen. Huishoudens met de laagste inkomens worden hier disproportioneel door geraakt en blijven achter met een hoge energierekening.

¹ ETS-richtlijn 2023/958/EU artikel 10 & artikel 30 quinquies

Het kabinet is aan zet om ervoor te zorgen dat de oplossing met de laagste maatschappelijke kosten (wat op veel plekken een warmtenet is) óók leidt tot een aantrekkelijk aanbod aan gebruikers. Dat kan bijvoorbeeld via gesubsidieerde afkoop van het vastrecht of breder via het ondersteunen van afnemers om hun warmterekening te kunnen betalen zoals eerder gedaan is met het prijsplafond. Hiertoe worden nu de eerste stappen gezet en we juichen het toe dat gekeken wordt naar een tarieflimiet en extra ondersteuning voor huurders. Het is belangrijk dat hierop doorgepakt wordt.

ETS-2 raakt huishoudens met laagste inkomens disproportioneel hard

Vanaf 2027 zullen warmteleveranciers, onder ETS-2, emissierechten moeten kopen voor zij warmte leveren aan huishoudens. Het idee hiervan is dat de energierekening hoger wordt en er een prikkel ontstaat voor huishoudens om te verduurzamen. Steeds meer huishoudens hebben nu al moeite met het betalen van de energierekening. Een stijging in de energieprijzen zal dit probleem verergeren.

ETS-2 leidt tot een extra kostencomponent in de energierekening. Aanvankelijk schatte de Europese Commissie dat de prijzen voor een ton CO₂ in 2030 variëren tussen de 48 en 80 euro. Dat vertaalt zich naar een prijsstijging van 100-200 euro. Diverse Europarlementariërs wijzen er inmiddels op dat de prijsstijgingen echter nog hoger kunnen liggen².

Huishoudens met een laag inkomen betalen al een groter percentage van hun maandelijkse inkomen aan energie (energiequote). Door de komst van ETS-2 gaan energieprijzen nog verder omhoog en zal de energiequote stijgen. Huishoudens met lage inkomens worden het hardst geraakt door stijgende energieprijzen en hebben het meest te winnen bij de verduurzaming van hun woning. Tegelijkertijd is dit juist voor veel huishoudens met een laag inkomen niet te bekostigen. Het risico bestaat dat deze huishoudens straks vast blijven zitten in een dubbele val waarbij én de kosten van hun energierekening stijgen én zij de middelen niet hebben om de overstap te maken naar duurzame opties.

Sociaal Klimaatfonds is een druppel op de groeiende plaat

Om huishoudens met de laagste inkomens te beschermen is gezamenlijk met ETS-2 het Europese Sociaal Klimaatfonds (SCF) opgericht. Lidstaten maken van de inkomsten uit emissieveilingen 25% over naar dit fonds waarmee onder andere woningen van de huishoudens met de laagste inkomens worden verduurzaamd. Deze middelen worden echter herverdeeld over de lidstaten en de Nederlandse enveloppe is beperkt tot 900 miljoen verdeeld over 6 jaar tijd.

Dat komt neer op 150 miljoen euro per jaar. De gemiddelde prijs voor het verduurzamen van een woning schat Aedes op 45.900 euro. Dat betekent dat zelfs als het SCF volledig aan de woningsector wordt besteedt er per jaar 3.268 huizen verduurzaamd kunnen worden vanuit het Sociaal Klimaatfonds. Dat is ruimschoots ontoereikend om de verduurzamingsopgave te kunnen bewerkstelligen. Ter vergelijking, alleen al afgelopen jaar hebben woningcorporaties 66.600 woningen met een EFG-label verduurzaamd. Het Sociaal Klimaatfonds is een druppel op een gloeiende plaat en er zijn meer middelen nodig.

² <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/new-eu-scheme-could-hike-petrol-gas-prices-higher-than-expected-key-lawmakers-admit/>

Herinvesteer alle inkomsten

In de miljoenennota is te zien dat de opbrengsten van ETS-2 variëren tussen de 2,2 en 3,6 miljard euro per jaar. Op dit moment is de overheid van plan om dit naar de algemene middelen terug te laten vloeien in plaats van in te zetten voor het verduurzamen van woningen. Dit gaat tegen de intentie van ETS-2 in. De inkomsten zouden juist gebruikt moeten worden om de sectoren te verduurzamen die de emissierechten opbrengen. Nu ontstaat er een situatie waarin huishoudens met de laagste inkomens, in de naam van duurzaamheid, een hogere energierekening gaan betalen. In plaats van het helpen van huishoudens met het verduurzamen van hun woning, worden deze middelen echter voor compleet andere doeleinden ingezet, wat dus niet in lijn is met Europese wetgeving.

Aedes roept u dan ook op om de minister kritisch hierover te vragen tijdens het debat en te borgen dat de middelen uit ETS-2 ook worden ingezet voor het verduurzamen van woningen.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet staat in steeds meer gebieden onder druk, door een hoger dan verwachte toename van het aantal warmtepompen, laadpalen en zonnepanelen. Woningcorporaties hebben hier gezien hun schaal nu al in veel projecten last van. Denk bijvoorbeeld aan nieuwbouwwoningen die leeg staan omdat de aansluiting vertraging oploopt of verduurzamingstrajecten die uitgesteld worden omdat het net geen warmtepompen aankan. Ook zijn er warmtenetten die, in verband met een grootverbruikersaansluiting, achter in de rij moeten aan sluiten. Terwijl warmtenetten juist zorgen voor verlichting van het elektriciteitsnet.

Corporaties moeten in staat worden gesteld om aan hun nieuwbouw- en verduurzamingsopgaven te voldoen. We roepen dan ook op om snel te zorgen voor meer capaciteit en middelen voor netbeheerders en voor een heldere maatschappelijke prioritering die duidelijkheid biedt voor corporaties. Ook vragen wij om het ruimtelijk instrumentarium maximaal in te zetten en te kijken naar onconventionele oplossingen, zoals het af laten schakelen van 'slimme' warmtepompen tijdens piekmomenten in de elektriciteitsvraag.

Mocht u vragen hebben of nadere informatie willen, neemt u dan gerust contact op met mijn collega Richard Bos, via r.bos@aedes.nl of op 06-51926072.

Met vriendelijke groet

Aedes vereniging van woningcorporaties

Martin van Rijn

Voorzitter